

SOTSIAALMINISTEERIUM

COVID-19 vaktsineerimise plaan

Sotsiaalministeerium

14. detsember 2020

1. COVID-19 vaksineerimise eesmärk

COVID-19 haiguse vastasel vaksineerimisel on Eestis seatud järgmised eesmärgid:

- kaitsta enim haavatavaid Eesti elanikke ehk riskirühmi, kellel on suurem tõenäosus nakatuda kui teistel või kelle nakatumisel võib haigus kulgeda raskemalt (nt tervishoiutöötajad ning hoolekandeesutuste elanikud ja töötajad);
- vähendada/ennetada COVID-19 põhjustatud haigus- ning surmajuhtumeid;
- vähendada koormust tervishoiusüsteemile ja majandusele;
- kaitsta elutähtsaid teenuseid osutavaid töötajaid, et kindlustada ühiskonna normaalne toimimine;
- kaitsta elanikkonda COVID-19 haiguse leviku eest.

Eesti eesmärgiks on saavutada võimalikult kõrge hõlmatus vaksineerimisega riskirühmade hulgas ning võimaldada 2021. aastal kõigile Eesti elanikele vaksineerimist COVID-19 haiguse vastu.

2. COVID-19 vaksineerimise sihtrühmad

COVID-19 vaksineerimise prioriteetsed sihtrühmad on määratletud Sotsiaalministeeriumile nõuandvas immunoprofülakтика ekspertkomisjonis.

Esmajärjekorras võimaldatakse vaksineerimist tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande teenuste toimepidevust tagavatele inimestele ning riskirühmadele. Nendeks on:

- tervishoiutöötajad ja tervishoiuasutustes töötavad inimesed – ca 30 000 inimest;
- hoolekande asutuste töötajad ja elanikud – ca 25 000 inimest;
- kõik üle 70 aastased inimesed ja teatud diagnoosidega inimesed (Tabel 1) – ca 260 000 inimest.

Tabel 1. Haigused ja seisundid, mille puhul loetakse inimene riskirühma kuuluvaks. NB! Loend võib muutuda vastavalt vaktsiiniomaduste kokkuvõttele, kus tuuakse muu hulgas välja näidustused ja vastunäidustused.

Haigus/seisund	RHK 10
diabeet	E10-E14
rasvumus	E66
krooniline bronhiit	J41, J42
emfüseem	J43
KOK	J44
raskekujuline astma (suukaudne kortikosteroidravi viimase viie aasta jooksul; bioloogilist ravi saavad astmahaiged)	J45
astmaatiline seisund	J46
bronheктаasiatõbi	J47
tsüstiline fibroos	E84
onkoloogilised patsiendid	C00-D09 k.a.

kardioloogiliste haigustega	I50; I12; I13; I20-I25; I42; I11.0*
neerupuudulikkus	N17-N19
kesknärvisüsteemi demüeliniseerivad haigused	G35-G37
organtransplanteeritud patsiendid	Z94
värskelt luuüdi transplanteeritud patsiendid	Z94.8
primaarse immuunpuudulikkusega patsiendid	D80-D84, D70-D71
hematoloogilised, reumatoloogilised, gastroenteroloogilised, neuroloogilised patsiendid, kes on saanud viimase viie aasta jooksul immuunsupresseerivat ravi	D50-D89, M00-M49, K00-K93, G00-G99

*- vaksineerija otsustab sõltuvalt teistest kaasuvatest haigustest.

Juhul, kui perearsti hinnangul on tema nimistus inimesi, kellel pole Tabelis 1 toodud haiguseid või seisundeid, kuid vajavad kindlasti oma terviseseisundist tulenevalt vaksineerimist (nt mõne harvikaiguse põdeja vms), siis võib perearst esmajärjekorras vaksineerida ka neid.

Seejärel võimaldatakse vaksineerimist ühiskonna toimimiseks kõige kriitilisemate valdkondade esindajatele. Nendeks on:

- kõrgema nakkusriskiga eesliinitöötajad – *loend on täpsustamisel*;
- elutähtsate teenuste osutajad (hädaolukorra seaduse tähenduses) – ca 35 000 inimest.

Sõltuvalt Eestisse jõudvatest vaktsiinikogustest on eesmärk alustada riskirühmade vaksineerimist 2021. aasta jaanuaris ning jõuda 2021. aasta II kvartalis selleni, et kõigil soovijail oleks võimalus end vaksineerida COVID-19 haiguse vastu. Laste vaksineerimist alustatakse siis, kui on olemas lastele sobiv vaktsiin.

Eeldatavalt jõuab detsembri lõpus esimesena EL müügiloani Pfizeri ja BioNTechi COVID-19 vastane vaktsiin ning Moderna vaktsiin järgmise aasta jaanuari keskel. Seega saame eeldada, et vaksineerimist saame võimaldada 2021. aasta I kvartalis tervishoiuasutuste ja hoolekandeesutuste töötajatele ning hoolekandeesutuste elanikele, samuti on võimalik alustada vaksineerimise pakkumist üle 70-aastastele inimestele ning teatud diagnoosidega inimestele (vt Tabel 1).

3. COVID-19 vaksineerijad ja vaksineerimiskohad

Vaksineerida saavad need arstid, õed ja ämmaemandad, kes on läbinud immuniseerimise alase baaskoolituse ja täiendkoolituse viimase viie aasta jooksul.

Veebipõhised baas- ja täiendkoolitused immuniseerijatele on alanud ning koolitusi on võimalik läbida 2021. aasta jaanuari lõpuni. COVID-19 vaktsiinispetsiifilised koolitused on võimalik läbida vahetult pärast vastava vaktsiini EL müügiloa saamist, sest koolituse alusmaterjaliks on vaktsiiniomaduste kokkuvõtted, mis kinnitatakse ja tehakse avalikuks koos EL müügiloaga.

COVID-19 vaksineerimiseks kasutame samu toimivaid lahendusi, mida on seni kasutatud vaksineerimise korraldamisel Eestis. Enamik tervishoiuteenuse osutajaid, kus töötavad immuniseerimise õigusega tervishoiutöötajad, vaksineerivad oma personali ise.

Esmasteks vaksineerimiskohtadeks on:

- haiglad;
- perearstikeskused;
- hooldekodud;
- töökohad (elutähtsate teenuste osutajad; teised kõrgema nakkusriskiga eesliini töötajad);
- nakkuskliinik või vaksineerimiskabinetid.

Riskirühmade vaksineerimisega samaaegselt töötatakse 2021. aasta esimestel kuudel välja kõigi soovijate vaksineerimise korraldus, arvestades COVID-19 vaktsiinide EL müügi loa saamist ja tarnegraafikuid. Vaksineerimiskohtades vaksineerimise läbiviimise üksikasjad on täpsustamisel.

4. COVID-19 vaksineerimise korraldus

Vaksineerimise korralduse koordineerimine

Sotsiaalministeeriumis on moodustatud COVID-19 vaksineerimise juhtrühm, kuhu kuuluvad Sotsiaalministeeriumi, Terviseameti, Raviameti, Eesti Haigekassa, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse esindajad ning kuhu täiendavalt kaasatakse vaksineerijate esindajad. Ekspertühmaks juhtrühmale on immunoprofülakтика ekspertkomisjon, koostööd tehakse COVID-19 teadusnõukojaga. Lisaks toimub asutustevaheline kommunikatsioonialane koostöö ning on loodud täiendavaid temaatilisi töörühmi vastavalt vajadusele.

COVID-19 vaksineerimise juhtrühm korraldab vaksineerimise plaani uuendamist ja selle elluviimist vastavalt täpsustuvale infole.

COVID-19 vaktsiinid

Eesti osaleb COVID-19 vastaste vaktsiinide EL ühishankes. Ühishanke läbiviimiseks on sõlmitud kokkulepe, mis volitab Euroopa Komisjoni hankima liikmesriikide nimel COVID-19 vaktsiine.

EL ühises vaktsiiniportfellis on seitse vaktsiinkandidaati. Euroopa Komisjon on sõlminud 11.12.2020 seisuga eelostulepingud järgmiste vaktsiinitootjatega – AstraZeneca, Sanofi, Janssen Pharmaceutica NV, Pfizer/BioNTech, Curevac ja Moderna. Sanofi eelostulepinguga ühinemine otsustatakse 2021. aasta algul, ülejäänud eelostulepingutega on Eesti ühinenud. EL liikmesriikideni ei ole veel jõudnud vaktsiinitootja Novavax eelostuleping. Mitmete liikmesriikide soovil on alustatud läbirääkimisi ka vaktsiinitootja Valnevaga.

Eestile on planeeritud:

- AstraZeneca eelostulepingust 1 330 000 doosi;
- Janssen Pharmaceutica NV eelostulepingust 300 000 vaktsiinkuuri;
- Pfizer/BioNTech eelostulepingust 603 876 doosi.

Vaktsiinitootjate Curevac ja Moderna vaktsiini koguste jaotus liikmesriikide vahel on veel täpsustamisel, kuid Eesti taotleb *pro rata* (elanikkonna protsendi alusel kogu EL elanikkonnast) koguseid (Moderna 234 467; Curevac 659 383).

Eesti plaanib ühineda seitsme vaktsiinitootja eelostulepinguga sarnaselt teistele liikmesriikidele, et maandada võimalikke riske, mis võivad realiseeruda EL müügiloa taotlemisel või vaktsiini tootmisel ja tarnimisel. EL vaktsiiniportfell sisaldab erinevatel tehnoloogiatel väljatöötatavaid vaktsiine (vt Tabel 2). Ükski vaktsiinikandidaat ei ole veel ELis müügiluba saanud. Enne EL müügiloa saamist ei ole täpsemalt teada vaktsiinide kõiki omadusi ja efektiivsust, sh kui pikaks ajaks vaktsineerimine tagab immuunsuse ja mis vanusgruppide puhul on üks või teine vaktsiin efektiivne. Vaktsiini jõudmine eraturule on lähiajal vähetõenäoline või need kogused on väikesed ja kallid. Paljud riigid sõlmivad usaldusväärsete vaktsiinitootjatega COVID-19 vaktsiinide eelostulepinguid juba enne müügiloa saamist.

Eeldatavasti on Eestisse jõudvaid vaktsiinikoguseid võimalik jaotada mitme aasta peale. Üle jäävaid vaktsiinikoguseid on võimalik edasi müüa või annetada. COVID-19 haiguse leviku jätkumisel või intensiivistumisel on väga suur negatiivne mõju majandusele ja ühiskonnale (vähemalt miljard eurot aastas), mida on võimalik ennetada või oluliselt vähendada tõhusa vaktsiini olemasolul.

Tabel 2. EL vaktsiiniportfellis olevad vaktsiinitootjad, kelle eelostulepingutega on Eesti kavandanud ühineda ja tehnoloogiad, millel nende vaktsiinid põhinevad.

Tootja	Tehnoloogia	Eesti dooside arv	Inimeste arv***
AstraZeneca	adenoviirusvektor	1 330 000 doosi	665 000
Sanofi	valgupõhine	600 000 doosi*	300 000
Janssen Pharmaceutica NV	adenoviirusvektor	300 000 vaktsiinikuuri	300 000
Curevac	mRNA	659 383 doosi*	329 692
Moderna	mRNA	234 467 doosi*	117 234
Pfizer/BioNTech	mRNA	603 876 doosi	301 938
Novavax	valgupõhine	300 000 doosi*	150 000
KOKKU		4 027 726**	2 163 863

*- eelostulepingud, mille puhul ei ole liikmesriikide vaheline dooside jaotus veel lõplikult kokku lepitud ja võivad seetõttu muutuda.

**-arvutuses on tehtud eeldus, et Janssen Pharmaceutica NV puhul on vaktsiinikuur ühest doosist koosnev.

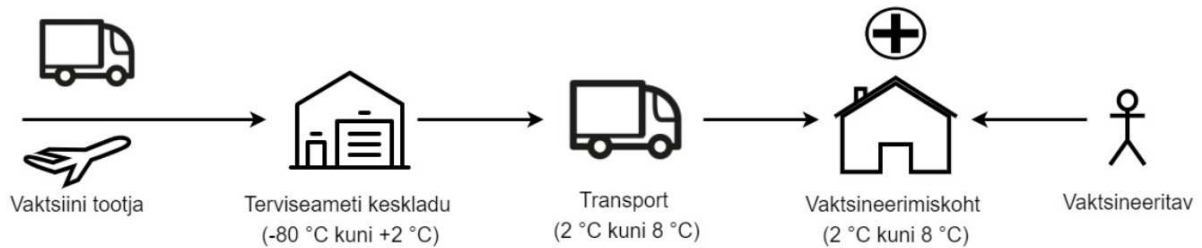
***- tegemist on kahedoosiliste vaktsiinidega, Janssen Pharmaceutica NV puhul on dooside arv kuuris täpsustamisel.

Vaktsineerimise korraldus

Vaktsiinitootja vastutab vaktsiinide transpordi eest kokku lepitud kohta liikmesriigis. Eesti puhul on kokku lepitud, et vaktsiinid transporditakse tootja poolt Terviseameti kesklattu. Kesklao tagatakse vajalikud tingimused vaktsiinide hoiustamiseks, mis vajavad tavapärasest madalamaid temperatuure (-15 °C kuni -80 °C). Eriti madalate temperatuuride hoidmiseks on kaks võimalust: kuiv jää ja ultrasügavkülmikud. Mõlemad võimekused tagatakse Terviseameti kesklao hiljemalt 2020. aasta detsembri lõpuks. Terviseameti kesklao toimub vaktsiinide hoiustamine, laialijaotamine vastavalt vaktsiinide jaotuskavale ja vaktsineerijate vajadustele (Joonis 1).

Kesklaost jagatakse vaktsineerijatele koos vaktsiinidega ka vaktsiini lahustamiseks ja manustamiseks vajalikud süstlad, nõelad ja lahusti. Vaktsineerijatel ei ole vaja luua eritingimusi või soetada lisavahendeid vaktsiinide säilitamiseks. Eesti- sisene transport madalaid temperatuure nõudvate vaktsiinide korral toimub kord nädalas või vastavalt vajadusele vaktsineerimiskohtadesse. Ka kõige nõudlikumad COVID-19 vaktsiinid säilivad kuni viis päeva vaktsiinide hoiustamise tavatingimustel (2 °C kuni 8 °C). Eesti-sisene transport ostetakse sisse.

Vaktsiinid tulevad mitmedoosilistes viaalides ja seetõttu nõuab manustamine ja vaktsiinide Eesti-sisene laialivedu tavapärasest hoolikamat planeerimist.

Joonis 1. COVID-19 vaktsiini liikumine kuni vaktsineerimiskohani.

Vaktsineerimiskohas vaktsineerija:

- koostab sihtrühmapõhise vaktsineerimise plaani;
- hindab COVID-19 vaktsiini vajadust lähtuvalt plaanist nädalate kaupa;
- tellib vajaliku koguse vaktsiini Terviseametilt;
- kutsub sihtrühma esindajad vaktsineerimisele (perearstid) või läheb sihtrühma juurde kohale (näiteks hooldekodud);
- enne vaktsineerimise alustamist tuvastab immuniseerimise ajutised ja püsivad vastunäidustused, selgitab vaktsineerimise vajalikkust, teavitab immuniseerimisega kaasneva võivatest kõrvaltoimetest ja mida nende tekkimisel ette võtta ning aitab leida inimesel tekkinud muudele küsimustele vastused;
- räägib vaktsineeritavale vajadusest anda arstile teada kõigist immuniseerimise järgselt tekkivatest võimalikest kõrvaltoimetest;
- broneerib aja teiseks doosiks ning teavitab sellest vaktsineeritavat;
- pärast vaktsineerimist edastab tervise infosüsteemi immuniseerimise teatise;
- teavitab immuniseerimisel tekkinud kõrvaltoimetest Ravimiametit.

Sotsiaalministeerium koordineerib COVID-19 vaktsineerimise korraldust ning ministeerium ja valitsemisala asutused koostöös:

- koostavad sihtrühmapõhise vaktsiinidooside jaotuskava;
- korraldavad vaktsineerimiskohtadesse vaktsiinidooside transpordi vastavalt vaktsineerijate vajadustele;
- nõustavad vaktsineerijaid vaktsiinispetsiifilistes ja korralduslikes küsimustes;
- koostavad vaktsineerijatele täpsemad juhised ja vaktsineeritavatele infomaterjalid.

Vaktsineeritav:

- saab teavituse oma perearstilt ja eesti.ee kaudu, et kuulub vaktsineerimise sihtrühma ja tal on võimalus end vaktsineerida lasta;
- saab lugeda vaktsineerimise kohta üldist ja COVID-19 vaktsineerimise spetsiifilist infot Terviseameti lehelt www.vaktsineeri.ee;
- saab soovi korral teavitada Ravimiametit vaktsineerimise järgselt tekkinud võimalikest kõrvaltoimetest;
- saab meeldetuletuse teise doosi ajast;
- saab vajadusel nõu küsida telefoni teel (*täpsustamisel!*).

COVID-19 haiguse vastane vaktsineerimine on Eestis kõigile tasuta 2021. aastal. Vaktsineerimine on vabatahtlik, kuid iga vaktsineerimine annab panuse viiruse leviku vähendamisse ja olukorra normaliseerumisse ning võimaldab kaitsta ka neid, kes erinevatel põhjustel end vaktsineerida ei saa.

5. COVID-19 vaksineerimise kommunikatsioon

Vaksineerimise kommunikatsiooni eesmärk on anda Eesti inimestele tõenduspõhist ja operatiivset infot, et toetada COVID-19 vastase vaksineerimise sujuvat toimimist ja võimaldada inimestel teha informeeritud otsuseid.

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- anda infot vaktsiinide, nende tõhususe, ohutuse ja võimalike kõrvalmõjude kohta;
- anda infot vaktsiinide hankimise ja vaksineerimise korralduse kohta Eestis;
- pärssida faktiliselt eksliku ja pahatahtliku väärinfo levikut.

Vaksineerimine on Eestis vabatahtlik ja Eesti inimeste usaldus vaksineerimise suhtes on kõrge. Hõlmatus enamike immuniseerimiskava vaksineerimistega oli 2019. aastal üle 93%. Samuti on aasta-aastalt kasvanud hõlmatus gripivastase vaksineerimisega. Tänu vaksineerimisele on Eestist kadunud mitmed nakkushaigused, mis siiani maailmas veel liikvel on (nt lastehalvatus).

Sotsiaalministeerium on alates augustist igakuiselt mõõtnud Eesti elanike suhtumist COVID-19 vaksineerimisse. Uuringutest selgub, et novembrikuu seisuga on kolm inimest viiest ehk 59% valmis end vaksineerima COVID-19 vastu, see osakaal pole kuude jooksul muutunud. 17% inimestest ei oska vaksineerimise osas seisukohta võtta ja 24% ei vaksineeriks COVID-19 vastu (sh 15% ei usalda COVID-19 vaktsiine, 6% ei näe vaksineerimiseks vajadust ja 3% on igasuguse vaksineerimise vastu).

Inimeste ettevaatlikkus uue vaktsiini suhtes on mõistetav. Seepärast on oluline olla empaatiline ning väljendada austust inimeste küsimuste, hirmude ja ärevuse suhtes, tõsta inimeste teadlikkust ravimiohutuse tagamise süsteemist Euroopas. Pakutav informatsioon peab andma inimestele kindluse, et Euroopa Komisjon annab vaktsiinile müügiloa alles siis, kui Euroopa Raviamet on hinnanud kõiki vajalikke andmeid, sh ohutust ja efektiivsust. Kuigi protsess on olnud tavapärasest kiirem, mingeid järeleandmisi vaktsiinide ohutuse või efektiivsuse osas ei tehta.

Teadmine sellest, millised vaktsiinid Eestisse jõuavad, millistele sihtrühmadele need sobivad, millised on võimalikud vastunäidustused ja kõrvaltoimed täieneb pidevalt, seetõttu peab ka kommunikatsioon olema piisavalt paindlik ja kiire, et edastada uut teavet ja ennetada võimaliku väärinfo laiemat levimist.

Inimeste usalduse suurendamiseks on ennekõike vajalik teha tõenduspõhine ja adekvaatne info lihtsasti kättesaadavaks. Seega hõlmavad kommunikatsioonitegevused nii igapäevast informeerimist riigi kanalite kaudu, pressisuhtlust kui ka muid laiemaid teavitustegevusi nii eesti- kui ka venekeelsele elanikkonnale. COVID-19 vaksineerimisega seotud ametlik info koondub veebilehele vaksineeri.ee nii eesti, vene kui ka inglise keeles.

COVID-19 vaksineerimise kommunikatsiooni juhib sotsiaalministeerium. COVID-19 vaksineerimisega seotud kommunikatsioonis nagu ka laiemalt COVID-19 leviku tõkestamisel on oluline erinevate ministeeriumite, ametiasutuste, tervishoiuasutuste ja tervishoiu erialaseltside, Vabariigi Valitsuse, COVID-19 teadusnõukoja, immunoprofülaktika ekspertkomisjoni, kohalike omavalitsuste, era- ja kolmanda sektori ning laiemalt arstkonna ja teadlaskonna kommunikatsioonialane koostöö, mis toetab vaksineerimisprotsessi. Kriitiliselt oluline roll vaksineerimise suhtes usalduse hoidmisel on tervishoiutöötajatel, kes vaksineeritavatega vahetult kokku puutuvad. Vaksineerimise sujuvat kulgu toetab ka hea koostöö ajakirjandusega, mis vaksineerimist kajastab ning aitab viia tõenduspõhist ja ajakohast informatsiooni laiemalt elanikkonnani.